

Ukazovací zájmena ve vietnamštině (demonstrativa)

1. Úvod do problematiky

Ukazovací zájmena, nebo alespoň slova, která ve vietnamštině za ukazovací zájmena považujeme, se ve vietnamské větě objevují velice často. Tato slova vystupují nejen jako zájmena, ale jako i další slovní druhy, jejich umístění ve větě je rovněž různé. V této práci se chci pokusit ukazovací zájmena ve vietnamštině alespoň základně systematizovat a rozebrat několik málo pravidel, která se k použití ukazovacích zájmen vztahují, přestože stejně jako všechna ostatní pravidla ve vietnamské gramatice jsou, na rozdíl od pevné gramatiky českého jazyka, i tato provázena nesčetnými výjimkami.

Podívejme se tedy nejprve stručně na definici a použití ukazovacích zájmen v češtině.

2. Vymezení pojmu „ukazovací zájmeno“ v češtině

Zájmena (pronomina) jako slovní druh jsou zcela uzavřeným okruhem slov, na rozdíl od např. podstatných a přídavných jmen nevznikají stále nová. Jsou to slova zástupná, závisící na kontextu situačním nebo jazykovém.¹

Zájmeny ukazovacími (demonstrativy) ukazujeme na určitou osobu, zvíře, věc či vlastnost a v češtině jsou to slova: *ten*, *tento*, *tenhle*, *onen* a *takový*. Kromě ukazovací funkce mohou také odkazovat nebo upozorňovat na něco, o čem byla nebo bude řeč:

To je **ta** nejlepší kniha, jakou jsem kdy četl.

Jsem **toho** názoru, že vaše práce je nedostatečná.

Slovo *ten* mívá také význam citový. Vyjadřujeme jím citové zaujetí mluvčího, zvláště v projevu hovorovém:

Sundej si **ten** kabát!

To dítě je prostě rozkošné!

¹ Havránek, B., Jedlička, A.: Stručná mluvnice česká. Praha 1981.

Ukazovací zájmena v češtině stojí buď před substantivem, na které ukazujeme, případně před přídavným jménem, kterým substantivum rozvíjíme (1), nebo na začátku výpovědi, kde zastupují podmět ve větě (2).

(1) Pověz mi něco o **tom** zvláštním muži.

(2) **To** se mi snad zdá!

3.1. Problém vymezení pojmu „ukazovací zájmeno“ ve vietnamštině

Ve vietnamštině jsou zájmena rovněž uzavřeným okruhem slov, která závisí na situačním či jazykovém kontextu, mají však navíc jedno zásadní specifikum, a to, že jimi mluvčí vyjadřuje prostorový vztah ukazovaného předmětu vzhledem k mluvčímu. Mluvčí výběrem určitého ukazovacího zájmena dává najevo, jak je od něj objekt, na který ukazuje, vzdálen.

Nejčastěji jsou používána zájmena **này, đây, kia, ấy, đây, đó, nó**. Tato slova se ve vietnamské větě objevují velmi často a na mnoha pozicích. Mohou stát za substantivem (1), které může být rozvito adjektivy (2), bezprostředně za klasifikátorem (3), za zájmenem osobním (4), na počátku výpovědi (5), kde zastupuje podmět, bezprostředně za slovesem (6), kdy vystupuje jako předmět slovesa či na konci(7) nebo na začátku (8) věty.

Stavba věty ve vietnamštině a použití zájmen není přesně vymezeno a zvláště v hovorovém jazyce bývají ukazovací elementy hojně používány tak, že ztrácejí svou ukazovací funkci a plní spíše funkci tonálního vyrovnání nebo zvolání (7), (8). Na rozdíl od češtiny tedy ve vietnamštině slova, která jsou označována jako ukazovací zájmena, nemají pevnou pozici ve větě a mohou vystupovat také jako zájmena osobní, příslovce nebo citoslovce. V závislosti na významu je také jejich pozice ve větě volná.

(1) Cái xe **đây** là của chị Lan.

Toto kolo je slečny Lan.

(2) Các bánh **đặc biệt này** chị chưa bao giờ ăn.

Tyto zvláštní koláče jsem ještě nikdy nejedla.

(3) Anh xem con chó ở **đấy** đi! Chắc là con **ấy** bị thương chân.

Podívej se támhle na toho psa! Určitě má zraněnou nohu.

(4) Em **ấy** là em gái chị Mai.

(Ona) je mladší sestra slečny Mai.

- (5) **Ấy** là một lẽ. To je jeden důvod.
 (6) Bà ta lại nói **này** nói **kia**. Pořád říká to či ono.
 (7) Anh đọc gì **đấy**? Co to čteš?
 (8) **Này!** Tôi không muốn tranh luận với anh đâu nhưng tôi nghĩ anh đã sai lầm!
 Poslouchej, nechci se s tebou hádat, ale ty jsi udělal chybu!

3.2. Rozdělení ukazovacích zájmen ve vietnamštině.

Ve vietnamské jazykovědě neexistuje jednotný systém dělení ukazovacích zájmen a každý lingvista si vytváří svůj vlastní způsob rozdělení zájmen. Jak bylo uvedeno již v předchozím odstavci, je komplikované určit, která slova mají být označována za demonstrativa a která již nikoliv. Rozdělení ukazovacích zájmen jednotlivých autorů se tedy liší nejen pojetím, ale i výběrem slov, která do demonstrativ zahrnují.

Nguyễn Phan Cảnh v Základech vietnamštiny² nepoužívá označení ukazovací zájmena, nýbrž ukazovací elementy. Dělí je na:

- ukazující elementy vztahující se k předmětům: **này, ấy, kia**
- ukazující elementy vztahující se k místu: **đây, đấy, kia**

Nguyễn Phan Cảnh se zmiňuje pouze o těchto šesti elementech, ostatními používanými ukazovacími zájmeny³ se vůbec nezabývá.

L.C. Thompson uvádí následující tabulku demonstrativ⁴:

	Nespecifikovaná -ao/-âu	Blízko k mluvčímu -ây/-ay	Vzdálená mluvčímu -ây/-o
1. Místo (đ, 1. registr)	đâu	đây	đấy
2. Vztažnost ⁵ (n, 2. registr)	nào	này	nọ
3. Poměr/Míra (b, 1. registr)	bao	bây	bấy
4. Způsob (s, 1. registr/ v, 2. registr)	sao	vây	vậy

² Nguyễn Phan Cảnh: *Základy vietnamštiny*. Praha 1984, s. 140 – 146.

³ Např. **đó** a **nọ**.

⁴ L.C. Thompson: *A Vietnamese Grammar*. Seattle, London 1967, s. 142.

⁵ Autor uvádí označení „reference“.

K zájmenům 1. skupiny autor přiřazuje také slovo *đó*, k zájmenům 2. skupiny přiřazuje dále slovo *nay*.

L.C. Thompson tedy dělí demonstrativa do skupin podle druhu a počátečního písmene a tyto skupiny dále dělí tradičně podle vzdálenosti ukazovaného předmětu od mluvčího. L.C. Thompson do demonstrativ zahrnuje slova z 2. a 3. skupiny, která ovšem většina ostatních badatelů za demonstrativa nepovažuje. Slovy z těchto dvou skupin, přestože ukazují na čas, množství či způsob, se ve své práci zabývat nebudu a rovněž se nebudu věnovat nespecifikovaným slovům v 1. sloupci, která bývají označována jako slova tázací, nikoliv jako ukazovací zájmena.

Nguyễn Phú Phong⁶ dělí ukazovací zájmena dvěma způsoby. První způsob přebírá od L.C. Thompsona a v druhém způsobu ukazovací zájmena rozděluje podle samostatnosti či nesamostatnosti na:

- demonstrativa samostatná: *đây, đây, đây*.
- demonstrativa nesamostatná: *này, (n)ây, nọ, nào*.
- demonstrativa vyskytující se v obou výše uvedených skupinách: *kia, đó*.

Nguyễn Hữu Quỳnh⁷ používá dělení demonstrativ na:

- slova ukazující určitý předmět: *này, ây, kia, nọ, đó,...*
- slova označující polohu: *đây, đó, kia*.

Nguyễn Hữu Quỳnh odlišuje jednotlivé skupiny podle toho, jestli zájmena v nich ukazují na určitý předmět nebo jestli označují polohu, a tím je současně rozdělil na ukazovací zájmena samostatná a nesamostatná podle toho, zda se vyznačují rysy adjektiva nebo substantiva.⁸

⁶ Nguyễn Phú Phong: *Những vấn đề ngữ pháp tiếng Việt*. Hà Nội 2001, s. 104 – 107.

⁷ Nguyễn Hữu Quỳnh: *Ngữ pháp tiếng Việt*. Hà Nội 2001, s. 153 – 154, citováno podle: Karlová, Petra: *Zájmena ve vietnamštině*.

⁸ Rysy adjektiva vykazují demonstrativa ukazující na určitý předmět, která ve větě nestojí samostatně a chovají se jako adjektiva. Rysy substantiva se vyznačují demonstrativa označující polohu, která mohou ve větě stát samostatně, aniž by se vázala na substantivum či jiný větný člen.

Nguyễn Kim Thản⁹ demonstrativa nedělí nijak, pouze uvádí jejich výčet a použití ve větě.

Za nejjednodušší a nejlogičtější dělení demonstrativ považuji dělení podle Nguyễn Hữu Quỳnh a v kombinaci s teorií Nguyễn Phan Cánh, tedy členění na **demonstrativa samostatná vztahující se k místu** a **demonstrativa nesamostatná vztahující se k předmětu**, a dále tedy budu z tohoto dělení vycházet.

3.3. Ukazovací zájmena a jejich použití ve větě.

3.3.1. Demonstrativa samostatná vztahující se k místu

Za demonstrativa samostatná vztahující se k místu poznačujeme slova, která stojí ve větě samostatně a určují polohu, kde se určitý předmět či osoba nachází. Zastupují často substantiva, a proto mohou vystupovat jako podmět. Řadíme sem slova *đây*, *đấy*, *đó*, *kia*.

Zájmeno *đây* překládáme jako *toto*, stojí-li na počátku věty a vystupuje jako ukazovací zájmeno v podmětu. Vyjadřuje blízkost mluvčího k předmětu či osobě, o které hovoří, a vzdálenost posluchače od tohoto předmětu.¹⁰

Đây là ông Bích, giám đốc trường đại học này.¹¹ **Toto** je pan Bích, ředitel této školy.

Đây có phải là túi tiền của anh không? Je **toto** tvoje peněženka?

Slovo *đây* však často překládáme jako *zde*, *tady*¹² a v tomto případě *đây* již nevystupuje jako ukazovací zájmeno, ale jako příslovečné určení místa.

⁹ Nguyễn Kim Thản: Nghiên cứu ngữ pháp tiếng Việt. Hà Nội 1997, s. 292 – 294.

¹⁰ Nguyễn Phan Cảnh: Základy vietnamštiny. Praha 1984, s. 140 – 146. Prostorovými vztahy se budu podrobněji zabírat v kapitole Demonstrativa a prostorové vztahy.

¹¹ Jednotlivé příklady jsem čerpala z uvedené použité literatury odborné, učebnic a vietnamsko-anglického slovníku (viz Použitá literatura).

¹² Toto platí, stojí-li ve větě ve spojení s elementy ở, đi, tại,...

Ngày mai anh có mặt tại **đây** không?

Objeviš se **tu** zítra?

Cô ấy không ở **đây** một năm rồi.

Už rok **tady** nebydlí.

Các em đi **đây** nhé!

Pojďte **sem**!

V hovorové vietnamštině může *đây* vyjadřovat osobní zájmeno *já*, jeho použití však předesílá familiární či arogantní postoj mluvčího.

Đây không biết đâu!

Vůbec nevím! (Nemám ponětí!)

Zájmena **đó** a **đây** mají ve vietnamštině stejný význam a překládáme je jako *ten, ta, to*, stojí-li ve větě v pozici podmětu. Označují osobu, předmět či zvíře nacházející se blízko posluchače a daleko od mluvčího.¹³ Zahrnujeme-li tato zájmena do skupiny demonstrativ samostatných vztahujících se k místu, tedy stojí samostatně, většinou ve funkci podmětu nebo ve funkci předmětu, jejich použití i překlad jsou stejné. Zájmeno *đó* však patří i do skupiny demonstrativ nesamostatných vztahujících se k předmětu a jeho použití je v tomto případě shodné s použitím zájmena *ấy*.¹⁴

Đây là lớp học của em.

To je moje třída.

Đó là lớp học của em.

To je moje třída.

Đây không phải là ý kiến hay.

To není dobrý názor.

Demonstrativa *đó* a *đây* mohou stát také v pozici předmětu věty.

Ai **đó**? Ai **đây**?

Kdo je to? (tam)

Đó a *đây* rovněž může ve větě stát jako příslovečné určení místa a překládáme je většinou jako *tam*.¹⁵

Ở đó không có những cái xe máy chất lượng cao nào đó.¹⁶

Nemají **tam** žádné kvalitní motocykly.

¹³ Nguyễn Phan Cảnh: *Základy vietnamštiny*. Praha 1984, s. 144.

¹⁴ O druhém způsobu použití bude pojednáno v kapitole Demonstrativa nesamostatná vztahující se k předmětu.

¹⁵ Opět se jedná pouze o případy, kdy tato zájmena stojí v kombinaci s elementy *ở, đi, tại...*

¹⁶ Zde slovo *đó* (na konci věty) stojí v kombinaci *nào đó*, jedná se o pevné spojení slov a překládáme je jako nějaký/žádny.

Nhà hát ở đây.

Divadlo je **tam**.

Xin anh **đi đây**, các sinh viên chờ anh rồi. Jděte prosím **tam**, studenti na vás již čekají.

Pojí se také s časovými údaji, vystupují pak jako příslovečné určení místa a překládáme je jako *od té doby*.

Từ **đây**, anh ấy vẫn còn ở Việt Nam.

Od té doby stále ještě žije ve Vietnamu.

Từ **đó**, tôi học tại ĐĐHTH Sóc-lơ.

Od té doby studuji na Karlově univerzitě.

Slovo *đây* také vystupuje jako citoslovce nebo element tonálního vyrovnání. Prostorové vztahy mluvčího a předmětů zde potom nehrají žádnou roli a do češtiny se **nepřekládá**.

Anh đi đâu **đây**?

Kam jdeš?

Có chuyện gì **đây**?

Co se stalo?

Slovo **kia** ukazuje na předmět, osobu či zvíře vzdálené od mluvčího i posluchače. Stejně jako *đó* patří do obou skupin demonstrativ a v případě, že stojí samostatně a váže se k místu, jej většinou překládáme jako *to, tam, tamhle*.

Kia là con chó của chị Mai.

Tamto je pes slečny Mai.

Kia là điện thoại chị có thể dùng.

Tamto je telefon, který můžete použít.

Stejně jako ostatní demonstrativa samostatná i se *kia* často objevuje v kombinaci se slovem *ở*, pak jej překládáme jako *tam* a také v kombinaci se slovem *bên*, kdy znamená buď *tam*, nebo *ten druhý, ten další*.

Mình không biết cô gái ở **kia**.

Neznám tamtu dívku.

Bên kia bờ

Na druhé straně, na druhém břehu.

Ở kia là hiệu sách đó¹⁷.

Tam je to knihkupectví.

¹⁷ *Đó* je v tomto případě naznačuje, že o knihkupectví bylo již předtím hovořeno, viz použití zájmen *đó, ấy* jakožto demonstrativ nesamostatných.

3.3.2. Demonstrativa nesamostatná vztahující se k předmětu.

Tato demonstrativa se vždy váží k předmětu, osobě či zvířeti, na které mluvčí ukazuje, a nikdy ve větě nestojí samostatně. Stojí v pozici přívlastku substantiva a chovají se jako adjektivum. Často se také pojí s klasifikátorem, osobním zájmenem¹⁸ a časovými údaji. Patří sem zájmena *này, ấy, đó, kia, nó*.

Zájmeno **này**¹⁹ můžeme do češtiny překládat jako *tento (tato, toto)* a použijeme je, chceme-li ukázat na předmět, osobu či zvíře nacházející se blízko mluvčího a daleko od posluchače.²⁰ Klademe je nejčastěji za substantivum, za adjektivum rozvíjející substantivum, za klasifikátor nebo osobní zájmeno.

Con lấy áo **này** đi!

Vezmi si **tento** svetr!

Cái đồng hồ **này** anh thích lắm.

Tyto hodinky se mi moc líbí.

Cái **này** là cái gì?

Co je **toto**?

Cô **này** tên là gì?

Jak se jmenuje **tato** dívka?

Ve staré vietnamštině mohlo *này* stát také v pozici podmětu věty, v současném jazyce však již toto použití neexistuje a *này* bylo nahrazeno slovem *đây*.

Này chồng, **này** mẹ, **này** cha,
này là em ruột, **này** là em dâu.²¹

Toto je manžel, toto je matka, toto je otec,
toto je můj mladší bratr a toto jeho
manželka.

¹⁸ Toto se týká zájmena *ấy*, jehož použitím bezprostředně za osobním zájmenem se toto zájmeno mění na osobní zájmeno ve 3. osobě.

¹⁹ V jihovietnamském dialektu se místo *này* používá forma *nầy*, která má stejný význam a ve středovietnamském dialektu se namísto *này* a *nay* užívá slova *ni*.

²⁰ Nguyễn Phan Cảnh: *Základy vietnamštiny*. Praha 1984, s. 141.

²¹ Ukázka z knihy Kiều, citováno podle: Nguyễn Kim Thân: *Nghiên cứu ngữ pháp tiếng Việt*. Hà Nội 1997, s. 294

Slovo *này* se vyskytuje také ve frázových spojeních, např. *này...nọ*, *này...kia*, kde vystupuje jako předmět ve větě.²²

Bà ta lại nói **này** nói **kia**.

Ona pořád mluví. (Nezavře pusy.)

Zájmeno *này* má ještě jednu podobu, a to **nay**, a v tomto tvaru se objevuje ve spojení se slovy vyjadřující časový údaj a překládáme jej jako zájmeno *tento*, *tato*, *toto* nebo jako příslovečné určení času.

Ba nãm **nay**

Tyto tři roky

Hôm **nay**

Dnes (tento den)

Sáng **nay**

Dnes ráno

Slovo *này* se ve vietnamské větě objevuje také jako element se zcela jinou funkcí a významem než ukazovací zájmeno²³ a často vyjadřuje emocionální zabarvení výpovědi, kdy mluvčí použitím slova *này* vyjadřuje naléhavost své výpovědi²⁴ nebo naopak má význam „jen tak mimochodem“²⁵, dále se *này* používá při oslovování.²⁶

Zájmeno **ấy**²⁷ ukazuje na osobu, předmět či zvíře nacházející se blízko posluchače a daleko od mluvčího. Do češtiny jej překládáme *ten*, *ta*, *to*. Ve větě může stát za substantivem, na které ukazujeme, na počátku výpovědi, za časovým údajem, za klasifikátorem či za adjektivem.

Cốc bia **ấy** là của ai?

Čí je **ta** sklenice piva?

Bông hoa hồng tươi **ấy** đẹp lắm!

Ta čerstvá růže je velmi pěkná.

Ấy là những ngày dung sương nhất trong đời anh ta.

Byly **to** nejtěšnější dny jeho života.

Trong khi **ấy** cô Hoa vào phòng.

V **tom** okamžiku Hoa vstoupila do pokoje.

²² Nguyễn Kim Thân: Nghiên cứu ngữ pháp tiếng Việt. Hà Nội 1997, s. 294.

²³ Jedná se většinou o přímou řeč nebo hovorovou vietnamštinu.

²⁴ **Này** Nam đáng lẽ cậu phải rửa bát chứ! Name, už bys **opravdu** měl umýt to nádobí.

Này! Tôi không muốn tranh luận với anh nhưng tôi nghĩ anh đã sai lầm! **Podívej se**, nechci se s tebou přít, ale myslím, že jsi udělal chybu!

²⁵ **Này** cô ấy có khỏe không? **Mimochodem**, jak se má?

²⁶ Chị Lan **này**, chị có biết phòng 144 ở đâu? **Poslyš** Lan, nevíš, kde je místnost číslo 144?

²⁷ Středovietnamský dialekt používá namísto *ấy* a *nọ* slovo *nó*.

Ukazovací zájmena ve vietnamštině (demonstrativa)

Áy používáme v konverzaci také v případě, že poukazujeme na předmět, o kterém jsme již jednou zmiňovali. Zde již opomíjíme prostorové vztahy.

Đó là cô gái **áy**.

To je **ta** dívka.

Sau đó con **áy** lấy cắp cái xe đạp tôi.

Potom **to** dítě ukradlo moje jízdní kolo.

Slovo *áy* je základním elementem, kterým vytváříme 3. osobu zájmen osobních, tedy *on, ona, ono, oni*, tak, že *áy* připojíme těsně za osobní zájmeno.

Em áy không muốn đi học.

Nechce jít do školy.

Bà áy mới đi chợ.

Právě šla nakupovat.

Các bạn áy muốn gặp ông giáo sư Chính.

Chtějí se setkat s profesorem Chinhem.

Úplně stejným způsobem jako *áy* používáme zájmeno **đó**, které se v tomto případě vyskytuje jako demonstrativum nesamostatné. Jedinou výjimkou je tvoření 3. osoby osobních zájmen, která lze tvořit pouze použitím zájmena *áy*.

Quần áo tôi ở trong tủ **đó**.

Moje oblečení je v **té** skříni.

Tôi không muốn nói chuyện về chuyện **đó**.

Nechci se bavit o **té** věci (o tom).

Trong lúc **đó** ông ta mất.

V **tom** okamžiku zemřel.

Anh có nhớ tên của phố **đó**?

Pamatuješ si jméno **té** ulice?

Zájmeno **kia** již bylo také zmiňováno v předešlé kapitole, kde mělo funkci demonstrativa samostatného. Nyní se budeme zabývat slovem *kia* jako ukazovacím zájmenem nesamostatným, vážícím se k předmětu. Pravidlo o prostorových vztazích, tedy že *kia* ukazuje na předmět, osobu či zvíře, které se nachází daleko od mluvčího i posluchače, zůstává nezměněno. *Kia* vztahující se k předmětu většinou překládáme jako *tamten, tamta, tamto* a klademe jej za substantivum, adjektivum, které rozvíjí substantivum nebo za klasifikátor či osobní zájmeno.

Đưa cho chị cái bút chì **kia**

Podej mi **tamto** pero.

Những cuốn sách **kia** đâu?

Kde jsou **tamty** knihy?

Con chim **kia** màu xanh biếc là một con vẹt.

Tamten modrý pták je papoušek.

Cô **kia** là cô giáo tiếng Anh.

Tamta paní je učitelka angličtiny.

Kia se také používá ve spojení s časový údajem a vystupuje jako příslovečné určení času.

Ngày kia	Pozítří
Hôm kia	Předevcírem
Một ngày kia	Jednoho dne (v budoucnosti)

Vyskytuje se také slovní spojení **kia kia**, které vyjadřuje ještě vzdálenější místo nebo časové určení než samotné *kia*. *Kia* může stát také samostatně a má stejný význam jako *kia kia*.

Ông ấy kia kia .	Je tam (daleko)/ Tamten muž.
Hôm kia tôi về nước.	Před třemi dny ²⁸ jsem se vrátil do vlasti.

Zájmeno **nọ** používáme, chceme-li hovořit o údaji nepřesně určeném nebo o předmětu či osobě, který momentálně nevidíme a nemůžeme k němu zaujmout z postoj z hlediska prostorových vztahů. Překládáme je jako *onen, ten*. Klademe jej za substantivum, adjektivum, které rozvíjí substantivum nebo za klasifikátor. Pojí se rovněž s časovými údaji a ukazuje na dobu vzdálenou, nepřesně určenou. Zájmeno *nọ* se může objevovat také ve spojení s jinými ukazovacími zájmeny v konstrukcích *này...nọ, kia...nọ, ấy...nọ*.²⁹

Anh vẫn nhớ mặt của người nọ .	Stále si pamatuju tvář toho člověka.
Hôm nọ , tôi trông thấy cô ấy lần thứ nhất.	Toho/Onoho dne jsem ji poprvé uviděl.
Nếu không phải cái này thì cái nọ .	Když ne toto , tak tamto .
Chúng tôi nói hết chuyện nọ sang chuyện kia .	Probrali jsme to i ono .

²⁸ Povšimněme si posloupnosti mezi slovy qua – kia – kia na příkladu o časových údajích: hôm qua - hôm kia - hôm kia → včera – předevcírem – před třemi dny.

²⁹ Nguyễn Kim Thân: Nghiên cứu ngữ pháp tiếng Việt. Hà Nội 1997, s. 292.

4. Ukazovací zájmena a prostorové vztahy

Podíváme-li se na způsob použití výše uvedených ukazovacích zájmen, nemůžeme přehlédnout spojitosti mezi nimi.

Co se týče vztahu mluvčího a posluchače k ukazovanému předmětu, zájmena *này* a *đây* jsou používána ve stejné situaci, tedy nachází-li se předmět, na který ukazujeme, blízko mluvčímu a daleko od posluchače.

V případě *ấy*, *đấy*, *đó* je tomu naopak – zmiňovaný předmět se nachází dále od mluvčího a blíže k posluchači.

Při užití zájmena *kia* je předmět vzdálen od mluvčího i posluchače.

Je podstatné si uvědomit, že tyto prostorové vztahy jsou v hovoru používány vždy z pohledu mluvčího a během hovoru se zájmena mění podle toho, kdo o předmětu hovoří.

Tyto vztahy mají platnost pouze v prostoru, v čase se neprojevují.

V následujících krátkých rozhovorech můžeme vidět, jakým způsobem se použití ukazovacích zájmen vztahujících se ke stále stejnému předmětu či osobě mění během hovoru:

Chào chị, xin cho tôi xem cái áo ở đây.

Cái nào? Cái áo này à?

Vâng, cái áo ấy. Cám ơn chị ạ.

Dobrý den, mohu se prosím podívat na tu halenku?

Kterou? Tuto?

Ano, tu. Děkuji.

Tờ báo này có phải là tờ của anh không?

Không, anh không biết tờ báo ấy là của ai. Nhưng nếu em muốn đọc thì lấy tờ báo kia. Tờ kia là của anh.

Jsou tyto noviny tvoje?

Ne, nevím, čí jsou. Ale jestli si chceš číst, vezmi si tamty noviny. Ty jsou moje.

Hái: Nhân ơi, bạn trông thấy cô gái xinh đẹp đang nhảy ở kia không?

Nhan : Tròi ơi! Thật là đẹp quá!

Hái: Nhane, видиш tu pěknou dívku, co támhle tančí?

Nhan: Můj bože, ta je opravdu krásná!

Budeme-li tedy svědkem této konverzace, budeme hned vědět, že se jedná o dívku v červeném.

Správné použití ukazovacích zájmen ve vietnamštině je velice důležité, protože při záměně bude posluchač zmaten a nebude vědět, o čem mluví hovoří. Kdyby v posledním rozhovoru Hai použil zájmeno *áy*, Nhan by se určitě podíval na dívku v modrém. Kdyby Hai užil zájmena *này*, Nhan by jistě nevěděl, o které dívce je řeč, neboť v Haiově blízkosti žádná dívka není.

Protože v češtině není při použití ukazovacích zájmen prostorový vztah mezi mluvčím a označovaným objektem v podstatě důležitý, při překladech z vietnamštiny do češtiny se tyto vztahy překládají často nepřesně. Kdybychom však měli dodržovat pravidla vietnamského používání ukazovacích zájmen, překlad by působil křečovitě.

5. Závěr

Ve vietnamské gramatice neexistuje jednotný systém třídění demonstrativ, ba dokonce ani jejich přesné vymezení. Každý lingvista si vytváří svůj vlastní systém a tyto jednotlivé systémy se od sebe často liší způsobem uspořádání i obsahem slov, která daný jazykovědec za demonstrativum považuje a která již nikoliv. Jediné, na čem se shodují všichni vietnamští i zahraniční jazykovědci, je nutnost dodržovat ustálená pravidla týkající se prostorových vztahů. Ve výše uvedeném textu jsme si mohli také povšimnout, že slova, která považujeme za vietnamská ukazovací zájmena mají v řeči mnohostranné použití a není tedy pravda, že

pokud se v textu objeví některé z uvedených zájmen, např. *đấy*, musí mít funkci ukazovacího zájmena. Je třeba si vždy uvědomit, v jaké pozici ve větě se slovo *đấy* nachází a podle toho určit, jestli nemá ve výpovědi funkci zcela jinou, např. funkci tonálního vyrovnání.. Tím se opět dostáváme k problému, jak vymezit pojem ukazovacího zájmena ve vietnamštině. Tato práce má posloužit jako shrnutí základních poznatků o slovech, která bývají označována jako ukazovací zájmena ve vietnamštině a zároveň pokus vytvořit alespoň základní systém dělení demonstrativ pro snazší orientaci v této problematice.

Použitá literatura:

Nguyễn Kim Thản: *Nghiên cứu ngữ pháp tiếng Việt* (Zkoumání vietnamské gramatiky). NXB Giáo dục, Hà Nội 1997.

Nguyễn Phan Cảnh: *Základy vietnamštiny*. SPN, Praha 1984.

L.C. Thompson: *A Vietnamese Grammar*. University of Washington Press, Seattle and London 1967.

Nguyễn Phú Phong: *Những vấn đề ngữ pháp tiếng Việt* (vybrané problémy vietnamské gramatiky). NXB Đại học quốc gia Hà Nội, Hà Nội 2001.

Búi Phụng: *Tiếng Việt cho người nước ngoài* (Vietnamština pro cizince). NXB Đại học và giáo dục chuyên nghiệp, Hà Nội 1992.

Nguyễn Thị Bình Slavická: *Vietnamská čítanka*, Karolinum, Praha 1997.

Nguyễn Anh Quế: *Tiếng Việt cho người nước ngoài* (Vietnamština pro cizince). NXB Giáo dục, Hà Nội 1994.

Búi Phụng: *Từ điển Việt-Anh* (Vietnamsko-anglický slovník). NXB Thế Giới, Hà Nội 2000.

Sanh Phúc, Ngọc Tùng, Quang Thụy: *Từ điển Việt-Anh* (Vietnamsko-anglický slovník). NXB Văn Hóa Thông Tin, Hà Nội 1999.

Karlová, Petra: *Zájmena ve vietnamštině*. Seminární práce, UK, Praha 2002.

Havránek, Bohumil, Jedlička, Alois: *Stručná mluvnice česká*. SNP, Praha 1981.

Styblík, Vlastimil, Jelínek, Jaroslav: *Čtení o českém jazyce*. SPN, Praha 1971.